

Yıl/Year:3, Sayı/Issue: 6, Ağustos/August, 2022, s. 147-165

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date

Yayın Geliş Tarihi:18-07-2022

Yayınlanma Tarihi:31-08-2022

ISSN: 2757-6000

Arş. Gör. Dr. Canan Güneş

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

canan.gunes@dpu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9360-9629

SANATÇI ADAYLARININ ÇÖMLEKÇİ TORNASI ÖĞRENİM SÜRECİNE İLİŞKİN GÖRÜŐLERİNİN İNCELENMESİ

Öz

Seramik, geçmişten günümüze yaşamının her alanın da yer alan bir malzeme olmuştur. Farklı şekillerde kullanılan seramikler bazen günlük kullanım eşyası olarak bazen de sanatsal ifade aracı olarak kullanılmıştır. Her zaman insanoğlunun ilgisini çeken sanat zaman zaman yüzeysel tasarımlarla zaman zaman üç boyutlu tasarım olarak her zaman varlığını sürdürmüş ve sürdürmeye devam etmektedir. Seramik sanatının bir dalı olan çömlekçi tornasının öğrenim süreci hem çömlekçi tornasının kullanımını öğrenmek isteyenler için, hem de seramik sanat dalına ilgisi olan bireyler için her zaman merak konusu olmuştur. Bu çalışma ile çömlekçi tornasının öğrenim süresinin incelenmesi, verilerin doğrultusunda sorun, eksiklik vb. problemlerin çözülmesi ve eğitim süreci tespiti yapılmıştır. Araştırma temel nitel araştırma modeline göre tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Ege bölgesinde yer alan bir devlet üniversitesinin seramik bölümünde okuyan ve çömlekçi tornası eğitimi alan 7 lisans sanatçı adayı öğrencisinden oluşmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme soruları yardımıyla yüz yüze görüşmeler yoluyla ve katılımcı gözlem teknikleri ile toplanmıştır. Verilerin analizinde nitel araştırmaların doğasına uygun olan kod, kategori ve temaları kapsayacak şekilde betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma sonucunda çömlekçi tornasıyla tanışma, çömlekçi tornası eğitimine ilişkin ilk deneyimler, öğrenim sürecini tetikleyen unsurlar, öğrenim sürecinde karşılaşılan sıkıntılar, öğrenim sürecini kolaylaştıran unsurlar, öğrenim sürecine devam etmek için motivasyon kaynakları ve sürecin verimli işlemesine ilişkin öneriler kategorileri oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çömlekçi tornası, güzel sanatlar, sanat, seramik.

EXAMINATION OF THE OPINIONS OF ARTIST CANDIDATES ABOUT THE POTTER'S LATHE LEARNING PROCESS

Abstract

Ceramics has been a material that has been involved in all areas of life from past to present. Ceramics used in different ways were sometimes used as a daily use item and sometimes as a means of artistic expression. Art, which has always attracted the attention of mankind, has always existed, and continues to exist, sometimes with superficial designs, sometimes as a three-dimensional design. The process of learning the potter's lathe, which is a branch of ceramic art, has always been a subject of curiosity for both individuals who want to learn the use of the potter's lathe and individuals who have an interest in the field of ceramic art. With this study, the study of the learning period of the potter's lathe, problems, deficiencies in accordance with the data, etc. the problems were solved, and the educational process was determined. The research was designed according to the basic qualitative research model. The study group of the study consists of 7 undergraduate artist candidate students studying at the ceramics department of a state university located in the Aegean region and studying potter's lathe. The data were collected through face-to-face interviews and participant observation techniques with the help of semi-structured interview questions. In the analysis of the data, descriptive analysis was used to cover the codes, categories and themes that are appropriate for the nature of qualitative research. As a result of the research, the categories of acquaintance with the potter's lathe, the first experiences of the potter's lathe education, the factors that trigger the learning process, the difficulties encountered in the learning process, the factors that facilitate the learning process, the sources of motivation to continue the learning process and the suggestions for the efficient operation of the process were created.

Keywords: Art, ceramics, fine arts, potter's lathe.

GİRİŞ

Yüzyıllar boyunca insanoğlunun günlük kullanım eşyası olan seramik, Türkiye de yakın bir geçmişe kadar hediyeleşik eşya ve zanaat ürünü olarak kullanılırken, Güzel sanatlar akademilerinin seramik bölümlerinin kurulmasıyla birlikte çağdaş üretim teknikleri ve anlatım biçimleriyle kendine sanatsal alanda evrensel ve özgün bir konum bulmayı başarmıştır.

Ağatekin (2017) Türkiye’de seramik eğitimi, akademik anlamda ilk olarak 1929 yılında, o günkü adıyla Sanayii Nefise Mektebi (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi) bünyesinde açılan Dekoratif Sanatlar Bölümü’nün kurulmasıyla verilmeye başlamıştır. Sonrasında, 1952’de Ankara’da Gazi Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü (Gazi Üniversitesi Eğitim

Fakültesi) ve 1957’de yine İstanbul’da Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu (Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi) içinde sürdürülen eğitimlerle bu kurumlar Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde seramik eğitiminin öncüleri olmuşlardır. Seksenlerin sonuna doğru sırasıyla Hacettepe, Anadolu ve Dokuz Eylül Üniversiteleri bünyesinde açılan seramik bölümleri de bu gelişime önemli katkılar vermiştir (s.134).

Günümüzde yaklaşık olarak yirmi Üniversitede Güzel Sanatlar Fakültesi bünyesinde Seramik Bölümü aktif olarak eğitim vermektedir. Dersler ise Dekor, Seramik Teknolojisi, Endüstriyel Tasarım, Bilgisayar Destekli Tasarım ve Çömlekçi Tornası gibi özel branşlara ayrılmıştır. Bu branşlarda elle şekillendirme, kalıpla şekillendirme, presle veya çömlekçi tornası ile şekillendirmeler tercih edilmektedir. Çömlekçi tornasında şekillendirmeler daha hızlı bir üretim imkânı sunmaktadır ve günümüzde stüdyo çömlekçiliği revaçtadır. Bu nedenle çömlekçi tornası yaygın kullanılan üretim yöntemlerinin başında gelmektedir. Çömlekçi tornası seramik sanatçıları başta olmak üzere çağdaş sanatın farklı disiplinlerinde üretimlerini sürdüren sanatçılar tarafından da kullanılmaktadır. Dolayısıyla öğrenim süreci çömlekçi tornasını kullanımını öğrenmek isteyen bireyler için her zaman merak konusu olmuştur. Bu çalışma kapsamında öncelikle bu alanda beceri kazanmanın basamakları anlatılacak olup, ardından çömlekçi tornası eğitimi alan 7 lisans öğrencisi sanatçı adayı ile yarı yapılandırılmış görüşme soruları yardımıyla yüz yüze görüşmeler yoluyla ve katılımcı gözlem tekniğiyle öğrenim sürecine ilişkin görüşlerin tespiti yapılacaktır.

Çömlekçi tornasında beceri kazanabilmek için düzenli ve sık tekrar birincil şarttır. Zamanla gelişen özgüven doğrultusunda ilerleme kat edildiği bilinmektedir. Çömlekçi tornası eğitimi başlangıç aşamasında çamuru merkeze almak, çeper oluşturmak ve içini açma gibi temel işlemler yer almaktadır (Clark, s.49). Bu işlemlere başlamadan önce aynı ağırlığa sahip (hassas terazi ile tartılmış) çamur parçaları hazırlanmalıdır. Ardından yapılmak istenilen formun yüksekliğini ayarlamak için çömlekçi tornasına *mihengir* aleti sabitlenmelidir. Formların genişliğini hesaplamak için ise kumpas veya metal bir cetvel kullanılmalıdır. Aynı yükseklikte ve genişlikte tekrar içeren formlar üretmek torna da beceri kazanmak için yapılabilecek en önemli alıştırmalardan biridir. Öğrenim sürecinde üretim esnasında çok fazla zaman harcanılıyorsa, aynı ağırlıkta çamur parçacıkları hazırlayarak zaman ayarlı pratikler yapılabilir. Çamurun rahatça merkeze alınacak büyüklükte olması öğrenim süreci başlangıcında kolaylık sağlamaktadır. Bu süreçte

çamur pratik bir şekilde merkeze alınır. Ardından içi açılıp, çeper oluşturulur. Çeper kalınlığı, el hareketleri ve biçimlendirme aşamasına dikkat edilmelidir (Chappelhow, 2001:20-40). Torna öğreniminde diğer bir yöntem ise kopya etmektir. Çamur tornada şekillendirilmiş ve rahatça şekillendirilmesi mümkün olan bir formu kopyalanarak aynı boyut ve estetiklik elde edilmeye çalışılır. Zamanla bu formların üretimi yapılan tekrarlardan dolayı kolaylaşır ve üreten kişi kendini rahat hissetmeye başlar. Süreç daha sonrasında hızlanır çamurun merkeze alınması, içinin açılıp yükseltilmesi, çamurun inceltilmesi, şişkinlik verilmesi vb. uygulamalar ile istenilen beceri kazanılmış olur (Wallner, s.90-98). Araştırma süresinde araştırma grubuna bu beceriyi kazandırmak için bahsi geçen tekniklerin tamamı aktarılmıştır. Haftada 4 saat on altı hafta süren araştırma sürecinde çömlekçi tornası eğitimi alan 7 seramik bölümü lisans öğrencisi sanatçı adayı ile eğitimin süreçleri incelenmiş ve eğitim sürecindeki sorunların tespit edilerek iyileştirilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma kapsamında öncelikli olarak üretim becerilerinin kazandırılma aşamalarına, eğitim süresinde çömlekçi tornasıyla tanışma, çömlekçi tornası eğitimine ilişkin ilk deneyimler, öğrenim sürecini tetikleyen unsurlar, öğrenim sürecinde karşılaşılan sıkıntılar, öğrenim sürecini kolaylaştıran unsurlar, öğrenim sürecine devam etmek için motivasyon kaynakları, sürecin verimli işlemesine ilişkin öneriler ele alınmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme soruları yardımıyla, yüz yüze görüşmeler yoluyla yapılmıştır.

Bu araştırma kapsamında literatür araştırması sonucunda, ele alınan araştırmanın yöntem olarak, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde uygulanmasına karar verilmiştir. Bu yöntemin seçilmesiyle, araştırmanın içerdiği sorulara yanıt bulanabilecek ve çömlekçi tornası öğrenim sürecine ilişkin görüşleri belirlenmiştir. Bir nitel araştırma yöntemi olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak, yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Verilerin analizinde nitel araştırmaların doğasına uygun olan kod, kategori ve temaları kapsayacak şekilde betimsel analizler kullanılmıştır.

Robson (2015) kodlama planları gözlenenlerin kaydedilmesi için önceden belirlenmiş kategoriler içermektedir. Bu kategoriler, gerçekleşen önemli ve önemsiz bir davranışı basitçe not etme yönteminden, çok kategorili karmaşık sistemlere kadar değişen türlerdedir. Başlangıç noktası daima araştırma sorularıdır. Araştırmacı bundan sonra önemli kavramları tanımlamalı ve bunları nasıl ölçeceğini tasarlamalıdır. Önemli bir

husus şudur ki, kullanılan ölçme aracının güvenilirliği ve kodlama planı, temel gözlemcinin becerilerine bağlıdır (s.379).

Kod, kategori ve temalar görselleştirilerek açıklamaya uygun hale getirilmiştir. Çalışma içerisinde yüz yüze görüşme bulguları olarak sunulmuştur.

YÖNTEM

1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan temel nitel araştırma modeline göre yürütülmüştür. Bu modelde araştırmacılar, insanların kendi öznel yorumlarına, bu yorumlara binaen yaşadıkları dünyalarını nasıl oluşturduklarına ve deneyimlerine yükledikleri anlamlara odaklanmaktadır (Merriam, 2013). Araştırmanın örnekleme uygun durum örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir (Sönmez ve Alacapınar, 2018).

2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik durum örneklemesine uygun olarak belirlenmiştir. Tipik durum örneklemesi ortalama, sıra dışı olmayan, tipik bir durumun seçilmesini ifade etmektedir. Müfredat, yöntem, fiziki ortam, öğrenme ortamı gibi pek çok durumun tipik olarak geneli yansıttığı düşünülen Ege Bölgesinde yer alan bir devlet üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler bu kapsamda çalışma grubu olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda da gönüllü olarak çalışmaya katılmak isteyen, güzel sanatlar fakültesi seramik bölümünde öğrenim gören 7 öğrenci çalışma grubunu oluşturmuştur.

3. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada yüz yüze görüşme soruları hazırlanmadan önce, araştırma ile ilgili literatür çalışması yapılmış, nitel araştırma konusunda uzman bir akademisyenin görüş ve önerilerinden yararlanılarak, 7 kişiden oluşan Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü lisans öğrencisi Sanatçı Adaylarının Çömlekçi Tornası Öğrenim Sürecine ilişkin görüşleri incelenmiş, katılımcılara çalışmanın amacına paralel 4 adet temel soru ve 12 adet sonda sorudan oluşan bir yüz yüze görüşme formu hazırlanmıştır (Ek-1). İki Sanatçı adayını öğrenci üzerinde pilot uygulama yapılmış, daha sonra verilen cevaplar doğrultusunda forma son hali verilmiştir. Bu doğrultuda sanatçı adaylarının çömlekçi

tornası öğrenim sürecine ilişkin sorulardan oluşmuş olup, görüşme esnasında katılımcılardan izin alınarak ses ve video kaydı yapılmıştır. Görüşmeler ortalama 15-20 dakikada tamamlanmıştır. Verilerin analizinde nitel araştırmaların doğasına uygun olan kod, kategori ve temaları kapsayacak şekilde betimsel analiz kullanılmıştır.

4. Veri Toplama Süreci

Nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan tekniklerden birisi de yüz yüze görüşme tekniğidir. Temel olarak görüşmeler; yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış olmak üzere üç şekilde incelenebilir. Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme temele alınmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde sorular hazırlanmış olmasına rağmen görüşme esnasında araştırmacılara esneklik sağlanır ve sorular yeniden düzenlenebilir (Ekiz, 2017). Bu teknik ile araştırma grubundaki kişilere kendisini ifade edebilme fırsatı verilir. Araştırmacıya ise araştırma grubundaki kişilerin bakış açısı, içinde buldukları duygu, düşünceler ve tecrübelerini onların ifadesi doğrultusunda anlamasını sağlar. Bu araştırma kapsamında Sanatçı Adaylarının Çömlekçi Tornası Öğrenim Sürecine ilişkin sorulardan oluşan yüz yüze görüşme çalışmasının belgeye dökülmesi için nitel araştırma kapsamında ses ve video kaydı alınmıştır. Bu kayıtlar doğrultusunda yüz yüze görüşme sonrası sorulara verilen cevapları, Eğitim Fakültesinden alanında uzman akademisyen yardımıyla, fikir birliğine dayalı kodlayıcı güvenilirliğine benzer şekilde (Creswell ve Plano Clark, 2015) veri analizleri yapılarak tablolar halinde değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde Sanatçı Adaylarının Çömlekçi Tornası Öğrenim Sürecine ilişkin verilere ulaşılmıştır.

5. Verilerin Analizi

Görüşme sonucunda yer alan her bir veri okunmuş ve katılımcıların kendi görüşlerinden elde edilen kod ve temalar oluşturulmuştur. Yüz yüze görüşmeden elde edilen verilerde araştırmanın amacı doğrultusunda çömlekçi tornası öğrenim sürecine, ilişkin geçerli sonuçlara ulaşabilmek adına öğrenci yanıtlarında öğrenim sürecini etkileyen veriler dışındaki bilgiler ayıklanarak analiz dışı bırakılmıştır. Kodlama sırasında öğrencilere tanıtıcı bir harf verilmiştir. Veriler kodlandıktan sonra bir kod tablosu oluşturulmuştur. Kodlama eğitim bilimleri alanında Öğretim Üyesi görüşlerine sunulmuştur. Kodlamalar değerlendirilmiştir. Bu bağlam da yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler kapsamında çömlekçi tornası öğrenim sürecine ilişkin veriler doğrultusunda

süreç hakkındaki bilgilerin tespiti yapılmıştır. Nitel araştırmalarda önerilen geçerlik ve güvenilirlik durumları için yapılanlar şunlardır: Verilerin analizi iki ayrı araştırmacı tarafından yapılmış sonrasında birleştirilmiştir, yorumlar görüşme yapılan katılımcılara doğrulatilmiştir, uygulama yapılan ortamda uygulamanın doğasının kavranması için zaman geçirilmiştir, veriler hakkında uzman görüşleri alınmıştır (Creswell ve Plano Clark, 2015; Merriam, 2013; Ocak, 2019).

BULGULAR

1. Yüz yüze görüşme Bulguları

Ege bölgesinde yer alan bir devlet üniversitesinin seramik bölümünde okuyan ve çömlekçi tornası eğitimi alan 7 lisans sanatçı adayına görüşme soruları yönlendirilmiştir (Ek-1). Görüşme öncesinde sanatçı adaylarına araştırmanın kapsamı hakkında bilgi verilmiştir. Görüşme sırasında sanatçı adayı öğrencilerin görüş ve düşüncelerini yönlendirecek herhangi bir görüş belirtmekten kaçınılmıştır. Sanatçı adayı öğrencilerin yüz yüze görüşmeye cevap verme süreleri 15-20 dakikadır. Öğrenci sanatçı adayları ile görüşmelerin tamamlanması 2 hafta sürmüştür. Elde edilen görüşme analizleri tablo halinde düzenlenmiştir. Görüşmeye katılan sanatçı adayı öğrencilerin çömlekçi tornası öğrenim sürecine ilişkin veriler Tablo 1-2-3-4-5-6-7’ de sırasıyla verilmiştir.

Katılımcıların eğitime başlamadan önce çömlekçi tornası ile ilgili neler bildikleri Çömlekçi tornasıyla tanışma aşaması olarak belirlenen kategorinin kodları “*Video (YouTube, tik tok)*”, “*Sosyal medya (Instagram)*”, “*Gözlem*”, “*Araştırma*”, “*Basılı yayın*”, “*Çömlekçi tornasıyla ilgili profesyonellerden izlenim edinme*”, “*Ders esnasında tanışma*” şeklinde belirleyerek tablo 1 de verilmiştir.

Tema	Kategori	Kod
Çömlekçi Tornası Öğrenim Süreci	Çömlekçi Tornasıyla Tanışma	Video (YouTube, tik tok)
		Sosyal Medya (Instagram, Pinterest)
		Araştırma
		Basılı Medya
		Gözlem (Çömlekçi Tornasıyla İlgili Profesyonellerden İzlenim Edinme)
		Ders esnasında Tanışma

Tablo 1: Çömlekçi Tornasıyla tanışma kod listesi

Katılımcılardan K-1, K-2, K-3 ve K-7 ilk duyduklarında “*Video (YouTube, tik tok), “Sosyal medya (Instagram, Pinterest)” ve “ders esnasında tanışma”* yoluyla tanıştıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılardan K1’in bu bulgulara ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“*Teorik olarak bilgim yoktu. Sadece Instagram olsun YouTube da olsun seramik sanatçılarını görüp merak ediyordum, sadece video izliyordum. Dersi seçince yapmaya başladım*” (K-1).

Katılımcılardan K2’nin bu bulgulara ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“*Sadece videolardan biliyordum. Yani videolardan izlemiştim. Karşımda kimse yapmamıştı. İlk tecrübem ders esnasında oldu.*” (K-2).

K-4 ve K-6 katılımcısı ise “*araştırma” ve “Gözlem (Çömlekçi Tornasıyla İlgili Profesyonellerden İzlenim Edinme)”* yoluyla tanıştıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan K4’ün bu bulgulara ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“*Seramik bölümü okumak istediğimde bölümü araştırırken dersleri de araştırdım. Bu kapsamda çamur torna ilgimi çekti. Kütüphaneye ve yakın çömlekçi köylerine gidip ustaları izledim*” (K-4).

“*Seramik bölümünü kazanmadan önce çocukken ailemle katıldığım turistik gezilerde Kapadokya, Bodrum ve Kütahya da çamur tornada üretim yapan kişileri izleme fırsatım olmuştu. Onları izlemekten büyük zevk aldığımı fark ettim. Görsel bilgim vardı. Teknik bilgim yoktu*” (K-6).

K-4 katılımcısı ayrıca “*Basılı Medya”* dan gördüğünü belirtmiştir. K-7 katılımcısı da çömlekçi tornası ile ilk tanışmasının sadece “*Basılı Medya”* dan olduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan K-4 ve K-7’nin bu bulgulara ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“*Seramik bölümü okumak istediğimde bölümü araştırırken dersleri de araştırdım. Bu kapsamda çamur torna ilgimi çekti. Kütüphaneye ve yakın çömlekçi köylerine gidip ustaları izledim*”. K-4.

“Bir gün Ankara’ya tren yolculuğu yaparken trendeki dergide çömlekçi tornasıyla ilgili çok uzun bir yazı okumuştum. İlk orada gördüm. Seramik okuyacağım zaman aklıma bu yazı gelmişti”. K-7.

Katılımcıların Çömlekçi Tornası eğitimine ilişkin ilk deneyimleri olarak belirlenen kategoride “Beğenmeme”, “Zorlanma”, “Farkındalık Oluşturma”, “Önyargıların kırılması” şeklinde belirlenerek tablo-2 de verilmiştir.

Tema	Kategori	Kod
Çömlekçi Tornası Öğrenim Süreci	Çömlekçi Tornası Eğitimine İlişkin İlk Deneyimler	Beğenmeme
		Zorlanma (Üretim Zorluğu)
		Farkındalık Oluşturma
		Önyargıların Kırılması

Tablo 2: Çömlekçi Tornası Eğitimine ilişkin İlk Deneyimlerin kod listesi

Katılımcılardan K1’in bu bulgulara ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Eğitim almadan önce çok basit zannediyordum. Çok kolaydır bu diyordum. Hani sadece yükseltiyorlar, şekillendiriyorlar hiçbir yaptıkları şey yok diyordum. Ama eğitim aldıktan sonra bu fikrim değişti. Ufacık el hareketlerinin şekli değiştireceğini gördüm” (K-1).

Katılımcılardan K2’in bu bulgulara ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Kolay bir şey zannediyordum. Yani biraz başta zorlandım. Hatta merkeze alma konusunda bazen oturuyor. Bazen oturmuyor. Onu çözmek gerektiğini düşündüm. Ama zamanla daha güzel yaptığımı düşündüm. Yaptığım işten memnun kaldım” (K-2).

Katılımcılardan K3’ün bu bulgulara ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Başlarda çok zorlandım ama sonrasında tornayı sonrasında tornayı öğrenmek için dünyaya geldiğimi düşünmeye başladım. Gerçekten hoşuma gitti” (K-3).

Katılımcılardan K-4’ün bu bulgulara ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Videoları izlerken yaparım ben bunu ne var diyordum. Ustaları izlerken de kolay geliyordu. Ama öyle değilmiş, çömlekçi tornasının başına geçince zor olduğunu öğrendim. Uzun süre emek verilmesi gerektiğini anladım” (K-4).

Katılımcılardan K-5'in bu bulgulara ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Normalde videolarda falan herkes böyle çok basit yapıyordu. Ama o kadar basit olmadığını daha zor olduğum çoğunlukla teknik öğrenmek gerektiğini öğrendim” (K-5).

Katılımcılardan K-6'nin bu bulgulara ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Eğitimden önce kolay olduğunu yapabileceğimi düşünüyordum. Daha sonrasında zor ve zahmetli olduğunun farkına vardım. Sonra biraz zorlandım. Ama çalıştıkça olabileceğini düşündüm”. (K-6).

Katılımcılardan K-7'nin bu bulgulara ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Bu dersi almadan önce kolay diye düşünürdüm. Dersi alıp kendim yapmaya çalışınca zorluğunu öğrendim. Çaba ve emek gerektirdiğini anladım” (K-7).

Genel olarak, katılımcıların görüşleri irdelendiğinde çömlekçi tornası öğrenim sürecinin planlanması noktasında ilk deneyimlerin beklenilenden farklı olması, tecrübe eksikliği ve daha öncesinde benzer bir eğitim almaması katılımcılarda *“beğenmeme”*, *“zorlanma”*, *“farkındalık”* ve *“önyargı”* gibi tepkilere yol açmıştır.

Katılımcıların Çömlekçi Tornası Öğrenim sürecine ilişkin ilk deneyimler olarak belirlenen kategoride *“Ekonomik gelir”*, *“Çevre etkisi”*, *“Rekabet azlığı”*, *“Merak ve İlgi”* şeklinde belirlenerek tablo 3'te verilmiştir.

Tema	Kategori	Kod
Çömlekçi Tornası Öğrenim Süreci	Öğrenim Sürecini Tetikleyen Unsurlar	Ekonomik Getiri
		Çevre Etkisi
		Rekabet Azlığı
		Merak ve İlgi

Tablo 3: Çömlek Tornası Öğrenim sürecini tetikleyen unsurların kod listesi

Katılımcıların çömlekçi tornası öğrenim sürecini tetikleyen unsurlar *“ekonomik getirinin”*, *“çevre etkisi”* ve *“rekabet azlığının”* ve *“merak ve ilgi”* öğrenim sürecini açıkça etkileyen faktörlerin başında geldiği dikkat çekmektedir.

Katılımcıların bulgulara ilişkin görüşleri ise şu şekildedir:

“Bana çok eğlenceli geldi. Güzel yapabileceğimi düşündüm. Çamurun dokusu yapısı beni çok etkiledi. Bu işi öğrenirsek iyi para kazanacağımı düşündüğüm ve bu işi çok yapan olmadığını bildiğim için kendi kendimi motive ettim. Annemde beni destekledi.” (K-1).

“Bölümü seçtiğim zaman tanıdıklar olsun, aile bireyleri olsun, birkaç büyüğüm abilerim olsun onlar bana tornayı önermişlerdi. Yani çevremde çok seramikçi var. Bu işi yaparsan aç kalmazsın demişlerdi. Bu işi herkes yapamaz eğer yapabilirsen çok iyi yani çok faydalı olur senin için demişlerdi” (K-2).

“İlk çok enerjik başladım. Öğrenme hevesim ve merakım vardı. Çevremde bunu yapan kişiler vardı” (K-3).

“Çok önceleri çömlekçi tornasına ilgim vardı. Biraz araştırmıştım. Maddi anlamda getirisi iyi olduğunu öğrendim”. Çok az kişinin yaptığını öğrendim” (K-4)

“Önce şaşırardım. Kolay sandım. Ustalar hızlıca yapıyorlar dedim. Çok para kazandıklarını düşündüm. Çünkü hızlı hızlı yapılıncaya çok ucuza da satsa para kazanır dedim. Sonra merak ettim” (K-5).

“Genel olarak seramik yapmak çok zevkli, ama çömlekçi tornası sanki daha zevkli geldi. Üretim çok hızlı bu şekilde hızlı bir üretimin kazancı da hızlı olur diye düşündüm. Bir de araştırmalarım göre zor olduğu için pek yapan yoktu. Çevremde seramik yapanlara sordum. Onlar kesinlikle öğrenmelisin dedi” (K-6).

“Severek geldiğim bir bölümde bu dersi almanın keyifli olduğunu düşündüm. Dersi alınca yanılmadığımı anladım. Kısa sürede çok fazla iş yaptık. Diğer üretim yöntemleri bu kadar hızlı değildi. Sonra arkadaşlarımla bu işi yaparsak çok para kazanabileceğimizi ve hızlı olduğu konusunda konuştuk” (K-7).

Katılımcılarının çömlekçi tornası öğrenim sürecinde karşılaştığı sıkıntılar “Deneyim eksikliği”, “başaramama duygusu”, “Ayrı bir alan olması”, “Tasarım zorluğu”, “Alt yapı eksikliği”, “Öğrenciler arası etkileşim”, “Temizlik(Mekân temizliği)”, “Zamanı verimli kullanamama”, “Üretim tekniklerini uygulama zorluğu”, “Çömlekçi tornasının kullanım zorluğu” şeklinde belirlenerek tablo-4’ te verilmiştir.

Tema	Kategori	Kod
Çömlekçi Tornası Öğrenim Süreci	Öğrenim Sürecinde Karşılaşılan Sıkıntılar	Deneyim Eksikliği
		Başaramama duygusu
		Ayrı Bir Alan Olması (yani diğer derslerin çömlekçi tornasını öğrenmeye katkısının olmaması)
		Tasarım Zorluğu
		Öğrenciler Arası Etkileşim
		Temizlik (mekân temizliği)
		Zamanı Verimli Kullanamama
		Üretim Tekniklerini Uygulama Zorluğu
		Çömlekçi Tornasının Kullanım Zorluğu (Model oluşturma zorluğu)

Tablo 4: Çömlek Tornası Öğrenim sürecinde karşılaşılan sıkıntıların kod listesi

Katılımcılardan K1'in bu bulgulara ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Başta çok istekliydim. Hiç tecrübe etmemiştim. Her denileni anlıyordum. Verilen bilgiyi alıp başarmak istiyordum. Arkadaşlarımla bakışı beni rahatsız ediyordu. Torna formu hiç tasarlamadım. Bu konuda sıkıntı yaşadım” (K-1).

“Tasarımım konusunda pozitif kritik alamıyordum. Çünkü tasarımı yönüm başarısız sanırım. İlk 2-3 hafta ne yapacağımı çok anlayamadım. Başaramayacağımı düşündüm. Çömlekçi tornasında model oluşturmak zordu. İşler bittikten sonra temizlikte yorucuydu” (K-2).

“Aslında süreçte zamanı verimli kullanamadım. Tasarlamayı hep erteledim. Arkadaşlarım başarılı çizimler yaptı. Üretmeye korktum ve geri çekildim” (K-3).

“Motivasyonum yüksekti. Fakat süreçte farklı bir teknik tasarım ve üretim aşaması gözümü korkuttu. Arkadaşlarım yaparsın dedi. Hocam da tabii. Deneyimim hiç yoktu. Ama yapmam gerekiyordu” (K-4).

“İlk başlarda tasarım süreci ve üretim süreci beni zorladı. Temizliği sevmiyordum. Zaman hızlı geçiyordu. Üretim yapamıyordum. İlk sene derslerimiz uzaktandı. 2. Sınıftım ama 1. Sınıf gibi hissediyordum” (K-5).

“Sınıf içindeki kutuplaşmadan dolayı temizlik konusu beni zorladı. Tasarım aşamasında bu dersi ilk defa aldığım için çok üretim ve tasarım beni zorladı. Arkadaşlarım motivasyon olarak beni aşağı çekti. Başaramayacağımı düşündüm” (K-6).

“Dersi çok sevmiştim. Yeni Bir şeyler öğreniyorduk. Diğer derslerle çok benzemiyordu. İlk sene uzaktan olduğu için tasarım konusunda zorlandım. Hocamız yönlendirdi. Arkadaşlarım beni olumsuz etkiledi. Motivasyonum arttı. Ama iş bitimi temizlik beni zorladı” (K-7).

Katılımcılara Öğrenim sürecini kolaylaştıran unsurlar sorulduğunda “Bilgi ve Deneyim transferi, “Ön hazırlık”, “Akran desteği” şeklinde kodlar belirlenerek tablo-5’ te verilmiştir.

Tema	Kategori	Kod
Çömlekçi Tornası Öğrenim Süreci	Öğrenim Sürecini Kolaylaştıran Unsurlar	Bilgi ve Deneyim Transferi (Diğer Derslerden Edinilen Bilgilerden Yararlanma)
		Ön Hazırlık
		Akran Desteği

Tablo 5: Öğrenim sürecini kolaylaştıran unsurların kod listesi

Katılımcılardan K-1 kullanıcısının görüşleri şu şekildedir:

“Ders hocamızın ilgisi ders sürecini kolaylaştırdı. Atölyenin erken açılması bizim erken çamur hazırlamamız ve dönüşüm çamur olanağımız güzel etkiledi” (K-1)

“Yani eşyalarımı temiz bırakıp temiz bulmak hoşuma gidiyor. Onun üstüne hazırladığım zaman onun üstüne hazırladığım zaman çamurlarımı hazırlıyorum. Haftaya geldiğim de her şeyim hazır oluyor. (K-2)

“Önceden çamurumun hazır olması pratik yapmam işimi kolaylaştırıyor”. (K-3)

“Alçı torna dersinde tornalama yaptığımız için çamur tornada dip alma tornalama yaparken daha kolay yaptım. Çamuru okula taşımamak ve sizden eğitim almamız” (K-4)

“Arkadaşlarım ile birlikte çamur yoğurmamız işimi kolaylaştırıyor. Diğer derslerde öğrendiğimiz bazı teknikler çamurumu kolay hazırlamamı sağlıyor” (K-5)

“Sınıf olarak dönüşüm çamurlarımı kullanıp hazırlamamız bizim için daha kolay ve daha hızlı iş çıkarmamızı sağlıyor. Dersten önce gelip hazırlamak stresimi azaltıyor” (K-6).

“Diğer derslerde çamur hazırlamayı öğrenmiştik fakat bu derste çok çamur gerekiyor. Önceden hazırlamak işimi kolaylaştırıyor” (K-7).

Katılımcıların Çömlekçi Tornası Öğrenim sürecinin verimli olmasına ilişkin önerileri sorulduğunda “Üretimden Keyif Alma”, “Deneyim Kazanma”, “Eğitimci ile Etkileşim” ve “Daha kolay Üretme” şeklinde kodlar belirlenerek tablo-6 da verilmiştir.

Tema	Kategori	Kod
Çömlekçi Tornası Öğrenim Süreci	Öğrenim Sürecine Devam Etmek İçin Motivasyon Kaynakları	Üretimden Keyif Alma
		Deneyim Kazanma
		Eğitimci ile Etkileşim
		Daha Kolay Üretim

Tablo 6: Öğrenim sürecine devam etmek için motivasyon kaynaklarını etkileyen unsurların kod listesi

“Ders hocamızın bireysel ilgisi dersteki hevesimi artırdı. Ürettikçe keyif almaya başladım. Sevemeye başladım” (K-1).

“Başlarda zorlandığım bir dersi sevmeye başladım. Sürekli tekrar yapınca üretimim hızlandı. Hocanın istediğini anlamak 3-4 hafta sürüyor. Çünkü tasarımı hazırlayıp anlatmak zor. Hocamız bizi yönlendirdi” (K-2).

“Çalışma isteğimin artması için üretime başladığım zaman oldu. İlk başlarda hocamız söylemişti. Zamanla hızlandım. Sanırım deneyim böyle bir şey” (K-3).

“İlk başlarda zorlandım. Çalışma isteğim oldukça düştü. Sonra Hocamız bu sürecin normal olduğunu söyledi. Daha sonra sürekli üretip sevmeye başladım. Kolay gelmeye başladı. Tekrar önemliymiş” (K-4).

“Sınıfta huzursuz bir ortam var bu sürekli çalışma isteğimi etkiliyor. Daha enerjik bir ortam olsa keşke. Bir de başlarda zorlanıp sonra üretmeye başlamak güzel oldu” (K-5).

“Üretmeye başladıkça sevdim. Sınıftaki bazı arkadaşlarım çalışma hevesimi düşürdü. Sürekli olumsuz düşünceli ama hocanın ders hakkında söyledikleri beni motive etti”

(K-6).

“Derse ilgim ilk başlarda azdı. Sonrasında ufak tefek Bir şeyler yapmak beni mutlu etti. Hırslandım. Ve Hocanın yardımıyla yapacağıma inandım” (K-7).

Katılımcuların Çömlekçi Tornası Öğrenim sürecinin verimli olmasına ilişkin önerileri sorulduğunda “Alt yapının iyileştirilmesi”, “Tek bir konuda yoğunlaşmak”, Esnek Ders işleyişi” şeklinde kodlar belirlenerek tablo-7’ te verilmiştir.

Tema	Kategori	Kod
Çömlekçi Tornası Öğrenim Süreci	Sürecin Verimli İşlemesine İlişkin Öneriler	Alt Yapının İyileştirilmesi
		Tek Bir Konu Üzerinde Yoğunlaşmak
		Esnek Ders İşleyişi

Tablo 7: Sürecin Verimli İşlemesine İlişkin Önerilerin kod listesi

“Makinaların bazıları iyi değildi. Bakımları tam değildi. Bazı tablalar sağlam değildi. Biz onların düzenini oturtmaya çalışırken ders öğrenmeye fazla vakit kalmıyordu. Makinaların tamiri yapılmalı, malzemeleri koymamız için yan masalar alınmalı, istediğimiz saatte atölyeyi kullanabilmeliyiz” (K-1).

“Ders kapsamında farklı konuların işlenmesi belki derslerin daha farklı geçmesini sağlayabilir. Su ve süngerimiz için sehpa ihtiyacımız var. Bu sehpalar olursa işimiz kolaylaşır” (K-2).

“Dersin daha verimli işlenmesi adına tek bir konu üstünde çalışsak daha verimli olur diye düşünüyorum. Belki müzik dinleyebiliriz” (K-3).

“Çömlekçi tornasıyla ilgili farklı şeyler öğrenmek için ders saatleri dışında atölyelerin açık olması gerekiyor. Yaptığımız çalışmalarını kurutmak için kurutma dolabımız olması gerekiyor” (K-4).

“Dersimiz genelde benim adıma verimli geçiyor. Sadece sınıfta bazı eksiklerimiz var. Mesela malzeme dolabı malzeme sehpa yok bu da verimimizi düşürüyor” (K-5).

“Bence oturduğumuz taburelerin boyu çömlekçi tornamıza göre ayarlanmalı ve yere sabit olmalı çünkü bazen alçak bazen yüksek sandalye de çalışıyorum. Bu da verimli olmamı engelliyor. Bazen belim ve boynum ağrıyor” (K-6).

“Bedenin sabit olması bazen işimizi zorlaştırıyor. Sandalyenin tekerlekli olması ve sehpanızın olmaması malzeme dolabının olmaması verimliliğimizi düşürüyor” (K-7).

SONUÇ

Bu araştırma kapsamında Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü’nde eğitim alan lisans öğrencilerinin “Torna I” dersi kapsamında öğrenim süreci boyunca yaratma süreci sonucunda ortaya koydukları veriler doğrultusunda öğrenme sürecini etkileyen unsurlar tespit edilmiş, kategori ve kodlara ayırarak yorumlanması sağlanmıştır. Araştırma sonucunda çömlekçi tornasıyla tanışma, çömlekçi tornası eğitimine ilişkin ilk deneyimler, öğrenim sürecini tetikleyen unsurlar, öğrenim sürecinde karşılaşılan sıkıntılar, öğrenim sürecini kolaylaştıran unsurlar, öğrenim sürecine devam etmek için motivasyon kaynakları ve sürecin verimli işlemesine ilişkin öneriler kategorileri oluşturulmuştur.

Çömlekçi tornasıyla tanışma olarak belirlenen kategorinin kodları: video (YouTube, Tik Tok), sosyal medya (Instagram), gözlem, araştırma, basılı yayın, çömlekçi tornasıyla ilgili profesyonellerden izlenim edinme, ders esnasında tanışma şeklindedir. Çömlekçi tornası eğitimine ilişkin ilk deneyimler kategorisinin kodları: Beğenmeme, zorlanma (üretim zorluğu), farkındalık oluşturma, önyargıların kırılmasıdır. Öğrenim sürecini tetikleyen unsurlar kategorisinin kodları: ekonomik getiri, çevre etkisi, rekabet azlığı, merak ve ilgidir. Öğrenim sürecinde karşılaşılan sıkıntılar kategorisinin kodları: Deneyim eksikliği, başaramama duygusu, ayrı bir alan olması (yani diğer derslerin çömlekçi tornasını öğrenmeye katkısının olmaması), tasarım zorluğu, öğrenciler arası etkileşim, temizlik (mekân temizliği), zamanı verimli kullanamama, üretim tekniklerini uygulama zorluğu, çömlekçi tornasının kullanım zorluğudur (model oluşturma zorluğu). Öğrenim sürecini kolaylaştıran unsurlar kategorisinin kodları: Bilgi ve deneyim transferi (diğer derslerden edinilen bilgilerden yararlanma), ön hazırlık, akran desteğidir. Öğrenim sürecine devam etmek için motivasyon kaynakları kategorisinin kodları: Üretimden keyif alma, deneyim kazanma, eğitimci ile etkileşim, daha kolay üretimdir. Sürecin verimli

işlemesine ilişkin öneriler kategorisinin kodları: Alt yapının iyileştirilmesi, tek bir konu üzerinde yoğunlaşmak, esnek ders işleyişidir.

Ulaşılan bulgular incelendiğinde, katılımcıların en çok merak ve ilgiden dolayı çömlekçi tornasının kullanımını öğrenmek istediği belirlenmiştir. Çeşitli şekillerde çömlekçi tornasıyla tanışma durumları olmasına rağmen katılımcıların ilk defa ders kapsamında çömlekçi tornasını deneyim edindikleri görülmektedir. İlk deneyimler, çömlekçi tornasının kullanımına yönelik farkındalık oluşturmuştur. Ancak ilk deneyimin devamında katılımcıların daha çok olumsuz tavırlara büründüğü (beğenmeme, zorlanma gibi) görülmektedir. Ayrıca öğrenim sürecinde karşılaşılan sıkıntıların da (üretim tekniklerini uygulama zorluğu, zamanı verimli kullanamama, tasarım zorluğu gibi) etkisiyle katılımcılarda öğrenme sürecinden geri çekilme isteği olduğu belirlenmiştir. Üretimden keyif alma, eğitimci desteği, deneyim kazanma gibi motivasyon kaynaklarıyla ve aynı zamanda akran desteği, ön hazırlık, bilgi ve deneyim transferleri gibi kolaylaştırıcı unsurların desteğiyle, yaşanan bu zorlukların üstesinden gelindiği ve öğrenime devam edildiği görülmüştür. Zorlukları en aza indirmede ve öğrenimin devamlılığının sağlanmasında esnek ders işleyişinin ve alt yapının iyileştirilmesinin de fayda sağlayabileceği öngörülmüştür.

KAYNAKÇA

- Ağatekin, M. (2017). Türkiye’de güzel sanatlar fakültelerinde lisans düzeyinde seramik eğitim-öğretim programları hakkında durum analizi ve değerlendirmeler. *Yedi*, (17), 133-140.
- Chappelhow, M. (2001). *Thrown pottery techniques revealed: the secrets of perfect throwing shown in unique cutaway photography*. Krause Publications Craft.
- Clark, K. (1987). *The potter’s manual complete, practical-essential refence for all potters*. Time Warner Books UK.
- Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L. (2015). Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi. (Çev. Ed. Y. Dede ve S. B. Demir). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ekiz, D. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri (5. Baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev. Ed. S. Turan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ocak, G. (2019). Bilimsel araştırmalarda kullanılan veri toplama yolları. İçinde G. Ocak (Ed.). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri (s. 218-272)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Robson, C. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri: Gerçek dünya araştırması*. Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2018). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri (6. Baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Wallner, L. (1995). *An introduction to pottery: A step-by-step project*. Diane Pub Co.

EK-1

Araştırma Soruları

- 1) Eğitime başlamadan önce çömlekçi tornası ile ilgili neler biliyordunuz?
  - a. Daha önce nereden duydunuz?
  - b. Herhangi bir araştırma yaptınız mı? Yaptıysanız araştırmanın içeriğinden bahsedebilir misiniz?
  - c. Ders dışında çömlekçi tornası ile ilgili eğitim aldınız mı? Aldıysanız eğitim ile ilgili bilgi verebilir misiniz?
- 2) Eğitim süreci boyunca çömlekçi tornası kullanımını ile ilgili düşüncelerinizde neler değişti?
  - a. Eğer öncesinde bilgi sahibiyorsanız, bu bilgilerin ders içerisindeki eğitime katkısı oldu mu?
  - b. Ders süreci boyunca motivasyonunuzdaki değişimlerden bahsedebilir misiniz?
- 3) Eğitim süreci sonunda çömlekçi tornası ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
  - a. Çömlekçi tornası eğitim sonundaki motivasyonun hakkında bilgi verebilir misiniz?
  - b. Çömlekçi tornası konusu ile ilgili daha farklı şeyler öğrenmek ister miydiniz?
  - c. Diğer derslerde aldığınız eğitimin çömlekçi tornası kullanımında katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?
- 4) Ders sürecini değerlendirecek olursanız, süreç ile ilgili olumlu ve olumsuz yönler kapsamında görüşleriniz nelerdir?
  - a. Ders sürecini kolaylaştıran unsurlar nelerdir?
    - a-1. Ders sürecinde size kolay gelen yerler nelerdir?
  - b. Ders sürecini zorlaştıran unsurlar nelerdir?
    - b-1. Ders sürecinde size zor gelen yerler nelerdir?
  - c. Dersin daha iyi işlenmesi adına olumlu ve olumsuz eleştirileriniz nelerdir?